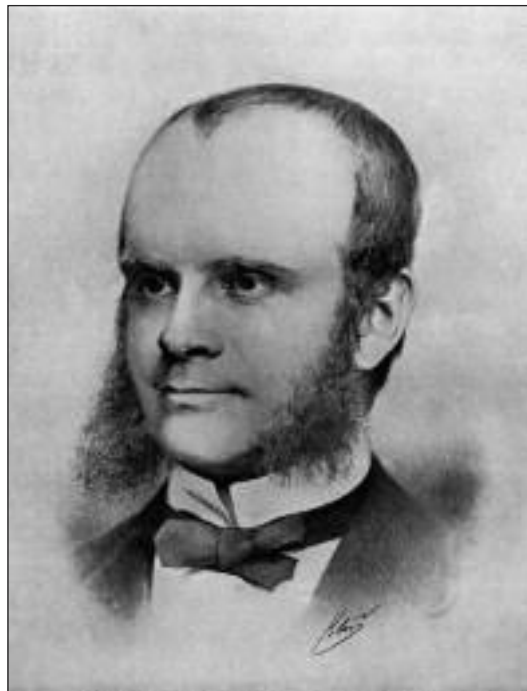

VOJTĚCH LANNA MLADŠÍ (1836–1909)

Po otcově smrti v lednu 1866 převzal vedení lannovských podniků třicetiletý Vojtěch (Adalbert) Lanna ml., který ve vrcholné éře kapitalismu „volné soutěže“ zpočátku projevil stejně urputného a cílevědomého ducha jako zesnulý zakladatel. Vojtěch Lanna ml. byl na roli průmyslového a obchodního podnikatele velmi dobře odborně připraven a důkladně vzdělán. Narodil se v loděnici Čtyři Dvory (Vierhoef) u Českých Budějovic 29. května 1836. Po absolvování zdejšího (německého) gymnázia odjel studovat obchodní akademii do Lipska. Společně s rodiči často cestoval po střední Evropě a Francii a učil se poznávat všechny otcovy obchodně průmyslové aktivity včetně jeho obchodních přátel a společníků.

REPROFOTO: LANNA, SPOLEK ČESKOSLOVENSÝCH INŽENÝRŮ

V roce 1855 byl vyslán v zastoupení firmy na pařížskou světovou výstavu a o rok později na studijní cestu po belgických a anglických dolech, hutích a železárnách. Po návratu z této „kavalírské“ cesty prakticky poznával všechny lannovské obory podnikání: nastoupil do loděnice, seznámil se s tajemstvím stavby dřevěných jihočeských „naháčů“ a s úskalími obchodní plavby na Vltavě a Labi, přiučil se organizaci práce v grafitovém dole, posléze byl vyslán do Prahy, aby vedl zdejší pilu a obchod dřívím, na Kladně se seznámil s ekonomikou doložení uhlí, stavbou vysoké pece, odléváním železa a skončil jako stavbyvedoucí železnice z Kladna do Nučic. Vojtěch Lanna ml. tak poznal práci lodníka, dělníka, horníka, hutníka, skladníka, účetního, pokladníka či dílovedoucího a nakonec i spolufondátora firmy, neboť ho otec v roce 1858 učinil „společníkem s podpisovým právem“. O rok později se rodina odstěhovala z Českých Budějovic do nového paláce v Hybernské ulici v Praze. V roce 1860 však Vojtěch Lanna ml. náhle těžce onemocněl (do deníku si lakonicky zapsal: „heftige Unterleibskrankheit“), což mělo pro jeho budoucí životní cestu dva zásadní důsledky:

1. Musel zmírnit dosavadní vysoké životní tempo a zotavit se (podobná nečekaná „rána osudu“ potkala – jak známo – také například Josefa Hlávku). V souvislosti s rekonvalescencí pobýval Vojtěch Lanna v létě 1860 v bavorských Alpách. Mimo jiné navštívil bavorské hlavní město Mnichov, které ho

nadchlo doposud pro něho neznámou uměleckou a sběratelskou atmosférou. Z Vojtěcha Lanny ml. se měl stát prvotřídní znalec a sběratel umění. Nejen podnikání ve špinavých a začouzených provozech, výstavba železnic a obchodování na burze, ale také pohled na klasicky ušlechtilé tvary křehkého skla a porcelánu se měly stát součástí jeho každodenního života. Tady někde se zrodila jeho touha obklopovat se ve svém domácím prostředí, které od roku 1865 sdílel s Fany von Bene („ve svatební cestu se proměnila čtyř- nebo pětidenní služební cesta do Drážďan“, zapsal si do deníku), „antickým“ klidem a krásou časem prověřených hodnot. A pro naplnění tohoto snu neváhal zaměstnávat zahraniční síť agentů a investovat do „umění“ obrovské finanční prostředky (bubenečská vila Lanna, dokončená v roce 1872, je nejmarkantnějším důkazem. Všichni hosté – a to i italští – našich mezinárodních akademických konferencí a symposií jsou její atmosférou a přívětivostí vždy uneseni). Již rok po návratu do Prahy se Vojtěch Lanna mladší objevil mezi vystavovateli uměleckých předmětů spolku Arcadia na pražské radnici.

2. Po smrti svého otce potřeboval pro vedení firm a nesčetných obchodních aktivit spolehlivého společníka. Po bedlivé úvaze si za partnera zvolil dlouholetého rodinného přítele a rovněž podnikatele Jana Šebka. Jan Šebek se mezi tím stáhl z Vídně, kde – jak známo – odprodal svou stavební firmu Josefu Hlávkoví. V roce 1869 se stal Lannovým pod-

VŠECHNA FOTA: STANISLAVA KYSELOVÁ, AKADEMICKÝ BULLETIN

Současná a historická podoba loděnice ve Čtyřech Dvorech (dnes součást Českých Budějovic). Rodný domek Lannův s přístavkem, kůlny a vila.

nikatelským partnerem také prokurista Moric Groebe, tichým společníkem kníže Jan Adolf ze Schwarzenbergu. Zřejmě pod Schwarzenbergovým vlivem, který byl předsedou správní rady společnosti Dráhy Františka Josefa I., jež se právě stavěla z Vídně do Českých Budějovic, Plzně, Chebu a Františkových Lázní a dále z Gmündu/Českých Velenic, respektive Českých Budějovic do Tábora a Prahy, se těžiště podnikání přesunulo do výstavby železnic. Železniční boom však přetrval jen do poloviny 70. let 19. století. Firma Lanna se do té doby podílela na výstavbě Jihoseveroněmecké spojovací dráhy z Pardubic do Liberce, České západní dráhy z Prahy do Plzně a dále k bavorské hranici, Kralupsko-turnovské dráhy, na prodloužení Ústecko-teplické dráhy z Teplic do Duchcova a České severní dráhy z Bakova nad Jizerou do Rumburka a Děčína. Poslední velkou železnicí, které Lannovo konsorcium

REPROFOTO: LANNA, SPOLEK ČESKOSLOVENSKÝCH INŽENÝRŮ

na území Čech vybudovalo, byla Plzeňsko-březen-ská dráha z Plzně do Března a z Plzně do Železné Rudy na bavorské hranici, kde však firma v důsledku přírodních pohrom utrpěla velké finanční ztráty. Poté se těžiště podnikání přeneslo opět k regulaci a kanalizaci řek, vodním a pobřežním stavbám a obchodu dřívím a solí. K největším realizovaným projektům z pozdější doby patřila jistě regulace horní Vltavy, Lužnice a Blanice a hlavně na přelomu 19. a 20. století velkorysá výstavba holešovického přístavu a kanalizace dolní Vltavy a Labe z Prahy do Mělníka a Děčína včetně vyhloubení tzv. laterálního kanálu u Hořína (dnes často mylně zaměňován za přírodní ústí Vltavy do Labe pod mělnickým zámekem). Rukopis staveb firmy Lanna je i dnes z daleka rozpoznatelný nezaměnitelnou kamennou bosází a žluto-hnědě-červenou hrázděnou nadčasovou a slohově nezařaditelnou civilní architekturou (viz četné budovy v holešovickém přístavu dnes zakomponované do developerského projektu Prague Marina či administrativní budovy a vodočty u vltavských zdymadel, například u zdymadla v Klecanech, Mířejovicích anebo Hoříně). Projekty byly financovány z říšských a zemských prostředků.

Vojtěch Lanna ml. nevynechal žádnou příležitost, aby na svých obchodních cestách navštívil muzea,

Stavba plavidlových komor u Hořína (r. 1903)

REPROFOTO: LANNA, SPOLEK ČESKOSLOVENSKÝCH INŽENÝRŮ

galerie, antikvariáty, aukce a také místní sběratele a vetešníky a nakupoval – někdy nehledě na cenu – jednotlivé artefakty či celé kolekce do sbírky, kterou deponoval ve svém pražském paláci a v čerstvě dostavěné bubenečské vile. Postupně se stal vůdčí osobností pražské sběratelské smetánky a začal velmi aktivně spoluutvářet zdejší kulturní a umělecké klima. Stal se jednatelem Společnosti vlasteneckých přátel umění, členem Krasoumné jednoty a korespondentem vídeňského muzejního spolku a členem četných zahraničních spolků přátel umění. Zatoužil také založit v Praze umělecko-průmyslové muzeum. Když se jeho sen – a to hlavně díky pražské obchodní a živnostenské komoře – stal v roce 1885 skutečností (původně muzeum sídlilo v Rudolfinu), působil jako předseda komise pro nákup uměleckých předmětů, ale zejména jako jeho velký mecenáš, neboť jeho rozkvět podporoval nejen velkými finančními prostředky, ale také darováním uměleckých předmětů či ucelených kolekcí. V roce 1906 například muzeu věnoval i svou nejoblíbenější sbírku skla o 1114 předmětech, které pocházely z antických časů, raně novověké slávy benátských dílen a též ze současné domácí produkce. Nejen za mecenášskou a dobročinnou činnost (císař zohlednil i dobročinné skutky jeho otce a také, že firma Lanna každoročně věnovala stovky metrů kladenského uhlí pražským chudým a v Českých Budějovicích založila sirotčinec) byl Vojtěch Lanna ml. povýšen v roce 1868 do šlechtického stavu. V roce 1877 obdržel Rytířský kříž Řádu císaře Františka Josefa I., v roce 1891 byl jmenován doživotním členem panské sněmovny říšské rady a město Praha ho později ocenilo pamětní medailí.

Nehledě na tyto činy (Vojtěch Lanna finančně a materiálně podpořil například i Payerovu expedici k severnímu pólu: 6000 kusů darovaných tabulek čokolády jistě expedici pomohlo přežít kruté a dlouhé strádání na ledové kře), pocty a zásluhy (Lanna byl dlouholetým pražským obecním starším a členem bubenečského obecního výboru) se koncem 19. století ocitá stárnoucí a stále více churavějící podnikatel v osobní, rodinné i společenské krizi. Domnívá se, že jeho skvostné dary muzeu nejsou přijímány a oceňovány s patřičným vděkem, že ho mladá generace neuznává jako „sběratele“, který má největší vliv na nákup současného umění. Zdá se mu, že jako příslušník umírněné pražské liberální německé menšiny je z veřejného prostoru města neomaleně vytlačován silicím nacionálním tlakem Čechů. Velké zklamání pocituje ze skutečnosti, že

Zdymadlo Hořín je součástí laterálního plavebního kanálu Mělník–Vraňany (dnes často mylně zaměňován za přírodní ústí Vltavy do Labe pod mělnickým zámekem).

žádné z jeho dětí nechce navazovat na jeho sběratelskou činnost a zvláště jeho jediný syn JUDr. Vojtěch František Josef Lanna neprojevuje vůbec žádný zápal pro umění. Proto se odhodlává k zásadnímu rozhodnutí: své sbírky uměleckých předmětů ještě za svého života vydraží. První aukce se konala v roce 1909 v Berlíně a stala se kulturní a obchodní senzací. Prodány byly sbírky skla, porcelánu, keramiky, grafiky, starých tisků, obrazů, nábytku, starožitných hodin, bronzových, cínových, dřevěných a textilních předmětů a také relikviářů (jeden z nich, pocházející z 12. století, byl vydražen za více než 120 000 zlatých marek), které skončily v antikvariátech, galeriích a muzeích celého světa. I pražské umělecké instituce a bohatí soukromníci narychlo sháněli finanční obnosy na nákup vyhlédnutých artefaktů, které dnes zdobí sbírky Národní galerie či Uměleckoprůmyslového muzea. Vojtěch Lanna zemřel dne 31. prosince 1909 v Meranu a je pohřben v lannovském mauzoleu na Olšanských hřbitovech v Praze.

Po první světové válce byla známá stavební firma Lanna prodána bance Bohemia a rodina se mimo jiné také v důsledku vzniku Československa vy-

stěhovala do Mnichova. Naplnilo se tak do značné míry známé schéma klasického biogramu podnikatelských rodin v Čechách 19. století: otec zakladatel projeví neobyčejný podnikatelský instinkt a využije všech „výzev doby“ k zbohatnutí. Založí a rozšíří podniky, vydělá velké peníze, které ve druhé generaci slouží už nejen k další akumulaci a reprodukci kapitálu, ale také k teauraci (v tom lepším případě) do půdy, nemovitostí a uměleckých předmětů, aby ve třetí generaci byly tyto prostředky pouze již jen rentiérsky užívány bez užší vazby k místu a prostředí, kde byly stvořeny. Další rány osudu v podobě válečných vřav, politických převratů či záměrného rozbití vlastnických vztahů mohou zapříčít i úplnou ztrátu bývalého bohatství, tradice a historické paměti. Akademie věd České republiky je i prostřednictvím vlastnictví části bývalého lannovského majetku pokračovatelkou této rodinné podnikatelské a sběratelské tradice, a tudíž i nositelkou pozoruhodné historické paměti, kterou je možno ve vile Lanna využívat v její prospěch... ■

MILAN HLAVAČKA,
Historický ústav AV ČR, v. v. i.

**Rodinná hrobka
Lannů
na Olšanských
hřbitovech
je zmenšeninou
novorenesanční
bubenečské vily.
Je smutné,
že je dnes
zchátralá,
tím spíš,
že z lannovského
impéria vznikla
za socialismu
velká státní
stavební firma.**

